

УДК 338.48:614.8

**SECURITY IN INTERNATIONAL TOURISM AS A FACTOR OF
SUSTAINABLE DEVELOPMENT****БЕЗПЕКА У МІЖНАРОДНОМУ ТУРИЗМІ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ****Atamanchuk Z. / Атаманчук З. А.***Ph.D. in Economics, Assoc. prof., Doctoral Student / к.е.н., доц., докторант*

ORCID: 0000-0002-6139-1653

*Vasyl' Stus Donetsk National University,**Vinnitsia, Akademyka Yanhelia, str. 4, 21001**Донецький національний університет імені Василя Стуса,**Вінниця, Академіка Янгеля, 4, 21001***Tymchyshyn Yu. / Тимчишин Ю. В.***Ph.D. in Economics, Doctoral Student / к.е.н., докторант*

ORCID:0000-0002-2285-677X

*Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine,**Lviv, Kozelnitska, str. 4, 479026**ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»,**Львів, вул. Козельницька, 4, 479026*

Анотація. У статті з'ясовано місце та роль туризму в досягненні 17 цілей сталого розвитку. Обґрунтовано, що реалізація поставлених цілей та завдань дасть можливість спрямувати діяльність світової спільноти через розвиток міжнародного туризму в аспекти сталого розвитку: економічний, соціальний, культурологічний, екологічний, в покращення миру та безпеки. Розглянуто основні напрямки діяльності міжнародних організацій, які покликані впливати на безпеку міжнародного туризму. Опрацьовано основні позиції чинного законодавства з питань правового регулювання туризму і його безпеки.

Ключові слова: міжнародний туризм, сталий розвиток, безпека, туристична індустрія, міжнародні організації

У вересні 2015 року країни-члени Організації Об'єднаних Націй (ООН) ухвалили план досягнення спільного кращого майбутнього. Наступні 15 років спільні зусилля спрямовано на подолання крайньої бідності, боротьбу з нерівністю і несправедливістю та на захист планети. У центрі «Порядку денного 2030» є 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) [1], які ще називають «Глобальними цілями» – загальним заклик до дій, спрямованих на подолання бідності, захист планети і забезпечення миру й процвітання для всіх людей у світі. Реалізація поставлених цілей та завдань дасть можливість систематизувати на основі гармонізації взаємовідносин у системі «природа-суспільство» діяльність урядів країн світу, підприємств туристичної галузі у структурі світового господарства, їх логістику та просторову закономірність туристичних потоків [2, с. 17]; спрямувати діяльність світової спільноти через розвиток міжнародного туризму в покращення миру і безпеки та в усі аспекти сталого розвитку: економічний, соціальний, екологічний та такий, що пов'язаний з підтримкою миру, адже саме туризм займає визначальну роль у таких п'яти основних сегментах суспільної діяльності світового масштабу, як: стає економічне зростання; соціальна інклюзивність, зайнятість та подолання бідності; ефективне використання ресурсів, охорона навколишнього середовища та кліматичні зміни; культурні цінності, різноманітність і

спадщина; взаєморозуміння, мир та безпека.

Питання безпеки туризму розглядали такі науковці, як: Козинець В., Журба І., Маринин М., Маркіна І., Маховка В., Подлепіна П., Фокін С. та ін. Принципи розробки соціально-економічних основ сталого розвитку є об'єктом наукового пошуку як зарубіжних, так і вітчизняних фахівців, зокрема: Маршала А., Реймерс Н., Дейлі Г., Мелько Л., Міщенко В., Коваль Я., Паламарчук М., Ткаченко Т. та ін. Концептуальні основи сталого розвитку і туризму розглянуто у публікаціях: Божко Л., Воробйової О., Герасименка В., Миронова Ю., Новицької С., Свірідової Н., Уварової Г. Проте комплексно дану проблему все ще розглянуто недостатньо.

Метою статті є дослідити трансформаційну роль міжнародного туризму як «агента змін», використовуючи обізнаність та взаємодію, що виникає внаслідок туризму, для зміцнення миру та безпеки, що сприятиме створенню передумов для сталого розвитку.

Стратегія сталого розвитку є однією із ключових та пріоритетних в усіх галузях промисловості, народного господарства та економіки. Її принципи та основні положення направлені на досягнення гармонії між ростом економічних показників, стабільністю в соціальній сфері, охороною довкілля, забезпеченні миру та безпеки. З огляду на стрімкі темпи розвитку світової туристичної індустрії у попередні до пандемії COVID-19 роки, важливим питанням є розробка та впровадження в дію шляхів та програм, які б сприяли сталому розвитку туризму.

Тлумачення основних підходів до визначення поняття «сталий розвиток туризму» відображено у табл. 1.

Основним документом, яким окреслено пріоритети сталого розвитку є Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року», у якій виокремлено 17 цілей та 169 завдань [9].

За ініціативою Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) на 70-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 2017 рік було проголошено роком сталого розвитку туризму [10]. У рамках Міжнародного року сталого розвитку туризму 27 вересня відбулось офіційне святкування Всесвітнього дня туризму в м. Доха (Катар) за участю міністрів туризму країн світу, підприємців та дослідників туристичної індустрії [7], під час якого обговорювались питання: «Туризм як двигун економічного зростання», «Туризм як засіб для створення можливостей, поліпшення охорони культури і взаєморозуміння», «Роль авіації у формуванні сталого туризму», «Туризм і планета: прихильність більш зеленому майбутньому» [11].

Інноваційною формою моніторингу процесів сталого розвитку туризму, реального втілення ідей сталого розвитку, започаткованою Всесвітньою туристською організацією у 2004 році з метою постійного моніторингу економічного, екологічного, соціального впливу туризму на різні цільові рівні, є Міжнародна мережа сталих туристичних обсерваторій ЮНВТО (INSTO), що сьогодні успішно функціонують в багатьох країнах світу, а саме: в Китаї, США, Бразилії, Греції, Індонезії, Мексиці, Новій Зеландії, Хорватії, Португалії.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «сталий розвиток туризму»

Підходи до визначення поняття «сталий розвиток туризму»	Зміст підходів
Туризм, у якому повністю враховуються його поточні та майбутні економічні, соціальні та екологічні наслідки, враховуючи потреби відвідувачів, промисловості, навколишнього середовища та приймаючих громад	Всесвітня туристична організація (ЮНВТО): Making Tourism More Sustainable – a Guide for Policy Makers, UNEP and UNWTO (2005) [3]
За сталого розвитку туризму всі рекреаційні ресурси використовують та спрямовують таким чином, щоб задовольняти економічні, соціальні й естетичні потреби під час одночасного збереження культурної ідентичності, екологічної рівноваги, біологічного різноманіття та систем життєзабезпечення регіону відпочинку	Смирнов І. (2009) [4]
Концепція сталого розвитку туризму базується на доктрині сталого розвитку, яка є сукупністю ідей, концепцій, положень та постулатів різних наук і спрямована на зміну стосунків людини і природи для розширення можливостей економічного зростання та на створення скоординованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження і відновлення природних спільнот у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості біосфери	Заячківська Г. (2011) [5]
Сталий розвиток туризму – це такий розвиток туристичної галузі, який дає змогу задовольнити потреби туристів на сьогодні, враховуючи інтереси регіону відносно збереження можливості надання рекреаційно-туристичних послуг у майбутньому	Миронов Ю. (2013) [6]
Сталий туризм – це туризм, який сприяє збалансованому розвитку території, раціональному природокористуванню, враховуючи екологічні, економічні, соціальні, культурологічні аспекти на глобальному, регіональному та локальному рівнях, утверджуючи культуру миру та взаєморозуміння між народами	Мелько Л. (2017) [7]
Сталий розвиток туризму – це розвиток, який дозволяє в повній мірі задовольнити потреби туристів у теперішньому часі, враховуючи інтереси туристської дестинації щодо розширеного відтворення власного ресурсного потенціалу в майбутньому	Ткач У. (2019) [8]

<p>У центрі сталого розвитку туризму як наукової категорії – людина, яка не тільки сприяє економічному зростанню, але і справедливо розподіляє його результати, відновлює довкілля в більшій мірі ніж знищує його, сприяє зростанню можливостей людей на засадах гуманістичної спрямованості</p>	<p>Подлепіна П. (2020) [2]</p>
--	--------------------------------

Складено автором за: [2-8]

Всесвітньою туристичною організацією було затверджено робочий документ «Туризм в інтересах розвитку», метою якого є сприяння виявленню обсягів потенційного внеску туризму в сталий розвиток за ключовими елементами: стале економічне зростання; соціальна інклюзивність, зайнятість та подолання бідності; ефективне використання ресурсів, охорона навколишнього середовища та кліматичні зміни; культурні цінності, різноманітність і спадщина; взаєморозуміння, мир та безпека.

Визнаючи трансформаційну роль туризму як «агента змін», використовуючи обізнаність та взаємодію, що виникає внаслідок туризму, для зміцнення миру, порозуміння та примирення, можливості розвитку туризму пов'язано з покращенням безпеки, в т.ч. у напрямку допомоги постконфліктним регіонам відбудовувати та розширювати економіку туризму [10].

Законом України «Про туризм» визначено безпеку в галузі туризму як сукупність факторів, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави в галузі туризму [12, ст. 13].

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи в межах своїх повноважень вживають заходів, спрямованих на [12, ст. 13]: забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля при здійсненні туристичних подорожей, захист громадян України за її межами; забезпечення особистої безпеки туристів, збереженість їх майна, незавдання шкоди довкіллю; інформування суб'єктів туристичної діяльності про загрозу безпеці туристів у країні тимчасового перебування; надання необхідної допомоги туристам, які опинилися у надзвичайній ситуації; забезпечення туристам можливості безперешкодного одержання медичної, правової та інших видів невідкладної допомоги, доступу до засобів зв'язку; заборона використання туризму з метою незаконної міграції, сексуальної, трудової та інших видів експлуатації громадян; охорону туристичних ресурсів України, встановлення гранично припустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та довкілля; забезпечення безпеки об'єктів туристичних відвідувань з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій тощо.

Серед міжнародних організацій, які покликані впливати на безпеку туризму, значущою є діяльність: Організації об'єднаних націй, Всесвітньої туристичної організації, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Міжнародної

організації праці, Міжнародної організації з питань міграції, Міжнародної організації цивільної авіації, Міжнародної ради аеропортів, Міжнародної морської організації, Всесвітньої митної організації, Міжнародної готельно-ресторанної асоціації та ін.

Серед основних напрямків діяльності Всесвітньої туристичної організації є забезпечення стійкого розвитку туризму і вирішення екологічних проблем, з цією метою UNWTO бере участь у міжнародних форумах, присвячених охороні навколишнього середовища та екології планети, приділяє увагу питанням охорони здоров'я і безпеки туристів.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ, англ. World Health Organization (WHO)) випускає «Вимоги до свідоцтва про щеплення при поїзді за кордон», «Епідеміологічний щорічник» і рекомендації, спрямовані на зменшення можливості поширення небезпечних інфекцій, у тому числі через туризм, важливими є також розроблені нею ще у 1951 році «Міжнародні медико-санітарні правила» [13, с. 12], до яких вносились необхідні зміни і поправки у 1969, 1972 та 1981 роках. З 1989 року ВООЗ надає підтримку проєктам створення безпечних туристичних центрів по всьому світу, так званих «Безпечних співтовариств», метою діяльності яких є запобігання нещасним випадкам і насильству, мінімізація їх впливу на здоров'я і якість життя місцевого населення. Сьогодні питанням безпеки подорожей внаслідок пандемії COVID-19 та карантинних заходів Всесвітня організація охорони здоров'я приділяє особливу увагу [14]. У 1995 році ВТО спільно з ВООЗ опублікувала документ «Медична інформація і формальності при міжнародних подорожах», згідно з яким організаторам подорожей і туристичним організаціям пропонується надавати інформацію медичного характеру, а під час подорожей – використовувати медичну страховку.

Міжнародна готельно-ресторанна асоціація займається питаннями удосконалення стандартів безпеки в закладах готельної індустрії. «Стратегія безпеки», яку реалізує Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА) (англ. International Air Transport Association, скорочено ІАТА) передбачає такі програми як: інспекція безпеки, обмін досвідом між авіакомпаніями, які розробляють угоди про альянси з питань безпеки з партнерськими організаціями.

Запобігання злочинності в міжнародному туризмі сприяє діяльність Всесвітньої митної організації, у переліку завдань якої є боротьба з незаконним обігом і контрабандою заборонених предметів під час міжнародних подорожей. Безпосередньо повноваження у боротьби з тероризмом, у тому числі, через його наслідки для міжнародного туризму покладено на Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол).

Закон України «Про туризм» надає гарантії захисту законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України [12, ст. 13], а також гарантує захист законних прав та інтересів громадян України, які здійснюють туристичні подорожі за кордон. У разі виникнення надзвичайних ситуацій держава вживає заходів щодо захисту інтересів українських туристів за межами України, у тому числі заходів для їх

евакуації з країни тимчасового перебування [12, ст. 14]. Міждержавний стандарт (ГОСТ 28681.1-95) «Туристично-екскурсійне обслуговування», що діє в Україні, передбачає порядок проектування туристичних послуг, включаючи розгляд можливих ризиків, які можуть викликати негативні наслідки і спричинити шкоду здоров'ю туриста та його майну.

Висновки.

У центрі 17 Цілей сталого розвитку, ухвалених країнами-членами ООН в межах плану досягнення спільного кращого майбутнього, – загальний заклик до дій, спрямованих на подолання бідності, захист планети і забезпечення миру й процвітання для всіх людей у світі. Реалізація поставлених цілей та завдань дасть можливість систематизувати на основі гармонізації взаємовідносин у системі «природа-суспільство» діяльність урядів країн світу, суб'єктів світової туристичної індустрії, їх логістику та просторову закономірність туристичних потоків, спрямувати діяльність світової спільноти через розвиток міжнародного туризму в покращення миру і безпеки та в усі інші аспекти сталого розвитку: економічний, соціальний, культурологічний, екологічний.

Сталий розвиток туризму є ключовим пріоритетом Всесвітньої туристичної організації, яка своєю діяльністю сприяє впровадженню цілей та принципів сталого розвитку. Серед міжнародних організацій, які покликані впливати на безпеку туризму, окрім Всесвітньої туристичної організації, значимою є діяльність: Організації об'єднаних націй, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з питань міграції, Міжнародної організації цивільної авіації, Міжнародної ради аеропортів, Міжнародної морської організації, Всесвітньої митної організації, Міжнародної готельно-ресторанної асоціації.

На сучасному етапі важливим питанням є подальше удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері туризму та його безпекової складової.

Література:

1. Atamanchuk Z. Evaluation of theoretical approaches on the establishment of conceptual conditions of tourism sustainable development. Наука, освіта, суспільство: реалії, виклики, перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (м. Вінниця, 16-17 травня 2019 р.). Вінниця: ДонНУ, 2019. С. 83-85.
2. Подлепіна П. О. Вплив міжнародного туризму на сучасні пріоритети сталого розвитку країн, що розвиваються. Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економічні науки». 2020. Вип. 54. С. 17-24
3. Making Tourism More Sustainable – a Guide for Policy Makers. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/561577> (дата звернення: 03.04.2021)
4. Смирнов І. Г. Логістика туризму : навч. посіб. К.: Знання, 2009. 444 с.
5. Заячківська Г. Концепція сталого розвитку сфери туризму як засіб після кризового відновлення галузі. Вісник ТНЕУ. № 5-2, 2011. С. 345-350
6. Миронов Ю. Б. Сутність та чинники сталого розвитку туризму в регіоні. Вісник НЛТУУ. 2013. Вип. 23.11. С. 117-122

7. Мелько Л. Ф. Туризм у контексті сталого розвитку. Вчені записки Університету «КРОК». 2017. Вип. 48. С. 190-197
8. Ткач У. Сталий розвиток туристичної сфери регіону: теоретичний базис та умови становлення. Актуальні проблеми інноваційної економіки: Всеукраїнський науковий журнал. № 3, 2019. С. 67-74
9. ООН: офіційний сайт. Глобальні цілі сталого розвитку. URL: <http://un.org.ua/ua/> (дата звернення: 03.03.2021)
10. World Tourism Organization: Annual Report, 2017. URL: <file:///C:/Users/Admin/Desktop/9789284419807.pdf> (дата звернення: 18.03.2021).
11. Всемирный день туризма 2017 года посвящен силе устойчивого туризма в интересах развития. URL: <http://media.unwto.org/ru/pressrelease/2017-09-29/vsemirnyi-den-turizma-2017-goda-posvyashchen-sile-ustoichivogo-turizma-v-in> (дата звернення: 18.03.2021)
12. Про туризм: Закон України. 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР, редакція від 16 жовтня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 19.03.2021)
13. Фокін С. П. Безпека у туризмі як чинник сталого розвитку туризму. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153586163.pdf> (дата звернення: 03.03.2021)
14. Всесвітня організація охорони здоров'я. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/tag-vooz> (дата звернення: 15.04.2021)

***Abstract.** The article has clarified the place and role of tourism in achieving 17 goals of sustainable development. It is substantiated that the implementation of the goals and tasks will enable to direct the activity of the world community through the development of international tourism in aspects of sustainable development: economic, social, cultural, ecological, improving peace and security. The main directions of activity of international organizations, which are intended to influence the safety of international tourism are considered. The main positions of the current legislation on legal regulation in the field of tourism and its security are worked out.*

***Key words:** international tourism, sustainable development, security, tourist industry, international organizations*

Стаття відправлена: 17.05.2021 р.
Атаманчук З. А., Тимчишин Ю. В.